



(Kunst)zinnig

Kunst kijken met onze geestelijk verzorgers

De Stichting Beheer Kunstcollectie Zuyderland nodigt u uit voor de tentoonstelling:

(Kunst)zinnig

Kunst kijken met onze geestelijk verzorgers

11 november tot en met 7 februari 2025

Kunst in een zorginstelling heeft een positief effect, zo blijkt uit onderzoek. Of het nu de patiënten/cliënten, de bezoekers of de medewerkers zijn; het kan hen troost bieden. Kunst prikkelt ook de verbeelding en voert je even mee naar een andere wereld. Ze nodigt je uit om te vertragen en te bezinnen. Dat laatste is ook een kenmerk van geestelijke verzorging.

Geestelijk verzorgers zijn professionals op het gebied van zingeving, ethiek en levensbeschouwing. Of misschien is 'levensverkenning' soms gepaster. Wanneer ons leven op zijn grondvesten schudt, gaan we op zoek naar bronnen die ons kunnen helpen bij het opnieuw vinden van zin en betekenis. Geestelijk verzorgers kunnen daarbij ondersteunen. En waar religieuze tradities voor steeds meer mensen niet meer volstaan in deze zoektocht, bieden kunst, muziek, literatuur of filosofie soms een alternatief of aanvulling.

Vanuit deze gedachte werden de geestelijk verzorgers van Zuyderland, in het ziekenhuis (Cure) en het verpleeg- en verzorgingshuis (Care), uitgenodigd ieder een werk uit de kunstcollectie te kiezen. Een werk dat hen aanspreekt, inspireert of een link heeft met hun vak. Deze expositie toont de selectie van negen geestelijk verzorgers, met ernaast in hun eigen woorden waarom ze dit werk voor (Kunst)zinnig hebben uitgezocht. Het geheel is een uitnodiging tot stilstaan en bezinnen.

Deze tentoonstelling is te zien in de Galerij Centrale Hal Tussenverdieping van Zuyderland Heerlen.

Adres: Henri Dunantstraat 5, 6419 Heerlen.

Openingstijden: Elke dag van 08.00 uur tot 20.00 uur

Wilt u meer weten over de stichting Beheer Kunstcollectie Zuyderland, de aangekochte werken of de lopende tentoonstellingen, scan dan nevenstaande QR-code of kijk op onze pagina: www.zuyderland-kunstcollectie.nl



An abstract painting featuring a vibrant blue body of water in the foreground, with a prominent red rectangular shape, possibly a bridge or a pier, extending from the bottom center towards the middle ground. In the background, two stylized houses with light blue and yellow walls and dark blue outlines are visible against a pale, yellowish-green sky. The overall style is expressive and modern, with visible brushstrokes and a rich color palette.

***'De 'brug' overgaan om bij de ander te komen,
biedt perspectiefwisseling.'***

Jeanne Rens

Geestelijk verzorger, Zuyderland Cure

Kiest:

Hub Pasmans

Zonder titel

Gouache op paneel

Vele belangrijke steden zijn ontstaan langs grote rivieren. Om een stad te bereiken of te kunnen verlaten bouwden mensen van oudsher bruggen. Bruggen zijn naast functionele verbinders vaak ook fantastische bouwwerken. Tijdens vakanties, als we weer eens een oude stad bezoeken, gaan we even de brug over om de stad ook van de andere kant te kunnen zien liggen. Mooi en verrassend is altijd het stadspanorama. Vanaf de overkant zien we de verhoudingen van gebouwen, torens en stadsmuren beter. Een stad bekijken vanaf de andere kant schept een nieuw perspectief! Het is de brug die ons de mogelijkheid geeft om de 'tegenover' positie in te kunnen nemen.

Bij dit schilderij vraag ik me af waar ik naar kijk. Het rood boven of in het water doet mij denken aan een brug. Een brug die ik graag wil over gaan, nieuwsgierig als ik ben. Wat is er aan de overkant Toch lijkt het bij deze brug een ware uitdaging om de overkant te bereiken. En waar kom ik dan terecht? Ik zie een poort, ik zie licht. En wat is het perspectief wanneer ik mij, aan de andere kant aangekomen, omdraai? Waar ben ik vandaan gekomen? Wat ligt er achter mij? De brug verbindt verleden en toekomst.

Naast fraaie bouwwerken zijn bruggen ook mooie en rijke metaforen. Mensen kunnen elkaar uitnodigen om over de brug te komen. De brug overgaan om bij de ander te komen, biedt de mogelijkheid om tot perspectiefwisseling te komen. Vanaf 'de overkant', kun je anders tegen bepaalde zaken aankijken. 'Kom over de brug' betekent dan bekijk het eens van de andere kant. Probeer je eens in de ander te verplaatsen. Tijdens de gesprekken die ik als geestelijk verzorger binnen Zuyderland heb is het steeds de kunst om oog en oor te hebben voor het perspectief van de ander. Verrassend kan het zijn wat je dan meer ziet, omdat je er niet met de rug naar toestaat. Zoals het bekijken van steden vanaf de overkant een verrassend panorama oplevert zo kan dat natuurlijk ook gebeuren bij verhalen die mensen me toevertrouwen. Perspectiefwisseling schenkt me steeds weer een verrassend inzicht. Of is het een uitzicht op de werkelijkheid zoals de ander het ziet en mij er deelgenoot van maakt?



Meer informatie over dit werk:

kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code





'De fanfare zal niet meer als vanouds door de straten trekken, maar dat wil niet zeggen dat er nooit meer muziek zal klinken.'

Joris de Lange

Geestelijk verzorger, Zuyderland Care

Kiest:

Jaqueline Machado de Souza

Uit de serie 'Futuros'

Fotografie

Wat heeft een foto van een fanfare te maken met het werk van geestelijk verzorger? Voor mij spreekt dit kunstwerk op twee manieren aan.



Het vak van geestelijk verzorger heeft, ingegeven door de levensbeschouwelijke verschuivingen van om en nabij de laatste 40 jaar, zichzelf opnieuw moeten uitvinden. Door het vervagen van de vanzelfsprekende levensbeschouwelijke structuren in de maatschappij, waar de geestelijke verzorging van oudsher in was ingebed, is er binnen het vakgebied veel aandacht gekomen voor zogenaamde seculiere zingeving en spiritualiteit.

Mijn eerste associatie met het kunstwerk is deze "oude ordening". Een fanfare (of harmonie) was in het Zuid-Limburgse dorp- of stadsleven een vanzelfsprekendheid. Het was een van de kloppende harten van het verenigingsleven en bracht mensen van alle leeftijden en standen bij elkaar. Ikzelf was er ook lid van, net als mijn neefjes en nichtjes, mijn ooms en mijn opa. Maar ook vriendjes en vriendinnetjes van school zaten naast mij in "de rij". Momenten van feest en verdriet werden opgeluisterd door onze muzikale klanken. Zoals de fanfare zelf geordend was, als zij in gelid door de dorpsstraten trok, zo ordende ze ook elementen van het leven in de gemeenschap en bood daarmee –samen met onder andere de kerk- een zinsverband waarin mensen hun eigen levens inpasten. De vervaging en vervormingen in de foto wijzen voor mij op de verschuivingen die het weefsel van de gemeenschap uit het oude verband hebben getrokken. Een gevolg is dat de zoektocht naar zin niet meer als vanzelfsprekend binnen deze structuren plaatsvindt, maar een individuele aangelegenheid is geworden, waar ik als geestelijk verzorger me toe moet verhouden.

Dat brengt mij bij de tweede associatie die verband houdt met de eerste. De mensen die ik spreek hebben vaak een dergelijke ontwrichting van de vanzelfsprekendheid ervaren in hun eigen leven. Ervaringen van verlies door ziekte, door verhuizing naar een verpleeghuis of het wegvallen van een geliefde zijn diepingrijpende gebeurtenissen die de wereld op zijn kop zetten. Rollen veranderen, toekomstdromen worden afgenomen en vaak klinkt vertwijfeld de vraag; waarom overkomt mij dit? Met die vraag begint een nieuwe zoektocht naar betekenis. Ook hier is de oude orde (voor mij dus gesymboliseerd door het kunstwerk) verstoord en misschien wel voor altijd verloren. Er worden voorzichtig en onwennig de eerste stappen gezet in een aanvankelijk chaotische wereld. Het aansluiten bij deze zoektocht, zonder antwoorden te kunnen bieden, is de kern van mijn werk als geestelijk verzorger. Het is het uithouden in de leegte die er is ontstaan, in het niet meer weten. Door het luisteren naar de verhalen, de vragen en de herinneringen kan er stapje voor stapje weer wat grond onder de voeten ontstaan.

Meer informatie over dit werk:

kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code





*'De erkenning van de kwetsbare mens
vind ik heel wezenlijk.
Erkenning van je gevoelens betekent
dat je wordt gezien.'*

Tessa Deckers

Geestelijk verzorger, Zuyderland Care

Kiest:

Deborah de Haas

Uit de serie 'Griepverschijnselen'

Tekenmateriaal op papier

Dit figuurtje van Debora de Haas weerspiegelt voor mij een kwetsbare mens. Ik zie hier enkel de mens, kaal en naakt met niets dat verwijst naar geluk of welzijn. Ik zie ook eenzaamheid. Dat raakt me en voelt confronterend. Daarom wil ik deze tekening graag laten zien, juist om het ongemak dat je kan voelen als je ernaar kijkt.



Als geestelijk verzorger in de ouderenzorg voer ik vooral gesprekken met mensen die zich in de laatste fase van het leven bevinden. Zeker als mensen nog maar pas bij ons zijn komen wonen zie ik vaak kwetsbaarheid. Verhuizen naar een zorginstelling is ingrijpend. Uit de gesprekken met bewoners blijkt dat verlies bijna altijd een groot thema is. Er is verlies van gezondheid en de vertrouwde woonomgeving, maar ook van autonomie en eigen regie. Zeker als je lijdt aan dementie kan de nieuwe omgeving onbegrijpelijk zijn en kun je je erg eenzaam voelen.

Verlies is in mijn eigen leven ook een terugkomend thema. Ik herken daarom de pijn die mensen kunnen ervaren omtrent verlies. De erkenning van dergelijke pijn vind ik heel wezenlijk. Erkenning van je gevoelens betekent dat je wordt gezien. En dat vind ik een belangrijk aspect van mijn rol als gesprekspartner.

In onze huidige maatschappij zie ik veel ongemak als het gaat om dat laatste hoofdstuk van het leven. Er is vooral focus op jong en onafhankelijk zijn. Dat staat haaks op wat onze bewoners vaak ervaren. Het verpleeghuis heeft daarom niet zo'n goede reputatie. Het is een confrontatie met onze eindigheid en dat is precies waar we liever niet naar willen kijken.

Uiteraard wonen er ook mensen bij ons die tevreden zijn met waar ze nu zijn en met wat is geweest. Ik ben juist daar aanwezig waar kwetsbaarheid is en pijn om verlies.

Meer informatie over dit werk:

kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code





***'Schrap zetten, staande proberen te
blijven op een wankele ondergrond.
En blijven zoeken naar verlichting.'***

Melanie Broos

Geestelijk verzorger, Zuyderland Cure

Kiest:

Martijn Lucas van Erp

'Viser en boot'

Olievef op doek



Hoe langer ik naar dit schilderij kijk, hoe meer ik er door gegrepen wordt. Door de opwaartse belijning kan ik als kijker mij niet anders dan op de bodem van het schilderij bevinden. Wat zich om mij heen bevindt is niet definieerbaar; een grillige, duistere omgeving. Het heeft iets onheilspellends, angstigs. Er lijkt nergens iets te vinden dat houvast biedt. En toch... Tussen de kronkelige vaagheden om mij heen, zijn lichtere delen te zien, is het een weerkaatsing?

Vanuit die diepte van de afbeelding wordt ik uitgenodigd om omhoog te kijken. Een mensfiguur, wijdbeens staand, op een zwarte ondergrond, vol in beweging. Een boot die gegrepen wordt? Een golf, voortkomend uit die duistere ondergrond? Hoe het ook zij, de mens lijkt in volle dynamiek te staan, naar boven gericht, naar licht. Als ik mijn aandacht langer richt op dit uitzicht vanuit het donkere, meen ik nog een figuur te zien; een schets van iets menselijks, veel groter dan die ene concrete mensfiguur in het wankel evenwicht.

Het schilderij raakt mij.

De fragiliteit van die mens drukt iets uit van ónze fragiliteit. Van het leven van ons, mensen; het gewone, dagelijkse leven, met zijn ups en downs, in dynamiek. We hopen dat het gewone zo lang mogelijk mag zijn en blijven, terwijl we weten dat zo'n moment vroeg of laat zeker opnieuw komen zal; je schrap zetten, staande proberen te blijven op een wankel ondergrond. En blijven zoeken naar verlichting.. Een universeel thema.

Meer informatie over dit werk:

kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code





*'Durf je met haar mee te lopen, die
onbestemde, onbekende, doorgang door,
de verte in,
de onvoorziene ruimte?'*

Philippe Cremers

Geestelijk verzorger, Zuyderland Care

Kiest:

John Lambrichts

Uit de serie 'Overlangen aan de Maas'

Fotografie

Dit is een foto uit de serie 'Oeverlangen aan de Maas', een fictief dorp aan de Maas, van de fotograaf John Lambrichts. Het is een onscherpe foto, zwart-wit, wellicht wat korrelig afgedrukt, misschien ook nog wel een of andere techniek om een tegelijk 'unheimisch' maar ook nostalgisch en mysterieus gevoel op te roepen. Wat heeft de kunstenaar willen vertellen..?

Misschien doet dat er niet toe. Er wordt wel gezegd dat 'het kunstwerk van de kijker is' wanneer de kunstenaar het naar buiten heeft gebracht: de toeschouwer kan ermee doen en laten wat hij wil. Het zwart-wit, de vaagheid, waterigheid, ze versterken het idee van een zekere eenzaamheid... Je voelt de aangevroren sneeuw, de snijdende wind, de besneeuwde, koude wereld. Op een of andere manier herken je het ook, maar toch... Het is hier mysterieus, onbekend.

Nu kan ik als toeschouwer twee dingen doen; of ik blijf gewoon kijken en zie of er nog iets gebeurt, of ik loop de foto in, achter de persoon -een vrouw lijkt me- aan. Eigenlijk is deze foto een uitnodiging -misschien zelfs een appèl- om met haar mee te lopen, richting een soort ongewisse doorgang. Wat staat hier te gebeuren, op welke weg komen we zo dadelijk uit, welk verhaal moet er verteld worden, wat brengen de komende uren, de komende dagen, de ongewisse toekomst? En wie is die vrouw eigenlijk..? Is het een patiënt, een bewoner, arts, manager, verzorgende, familie..?

Durf je met haar mee te lopen, die onbestemde, onbekende, wat kille doorgang door, de verte in, de onvoorziene ruimte?

Dat is misschien wel de kernvraag waar een geestelijk verzorger steeds weer voor komt te staan: durf je mee te lopen het ongewisse in, niet wetend waar je uitkomt, durf je bij me te blijven? Durf je..? Als geestelijk verzorger ben je immers overgeleverd aan de weg die de ander gaat, aan de ruimte waar de ander je binnen leidt. Kun en durf je dat laten gebeuren..?

Boeiende bezigheid, geestelijke verzorging!



Meer informatie over dit werk:

kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code





*'Het gebroken leven is nog niet voorbij maar
schijnt en schittert, net als dit kunstwerk,
als nooit te voren.'*

Roger Fleischeuer

Permanent diaken/Geestelijk verzorger, Zuyderland Care

Kiest:

Theo Lenartz

Zonder titel

Glas

Mensen die gebruik moeten maken van de Zuyderland voorzieningen in het Heerlense en/of het Sittardse of permanent verblijven in een van de vele Zuyderland zorgcentra die de Westelijke Mijnstreek rijk is, zijn als gebroken glas, lijdzaam gebogen, geknakt, gekwetst in hun menszijn.



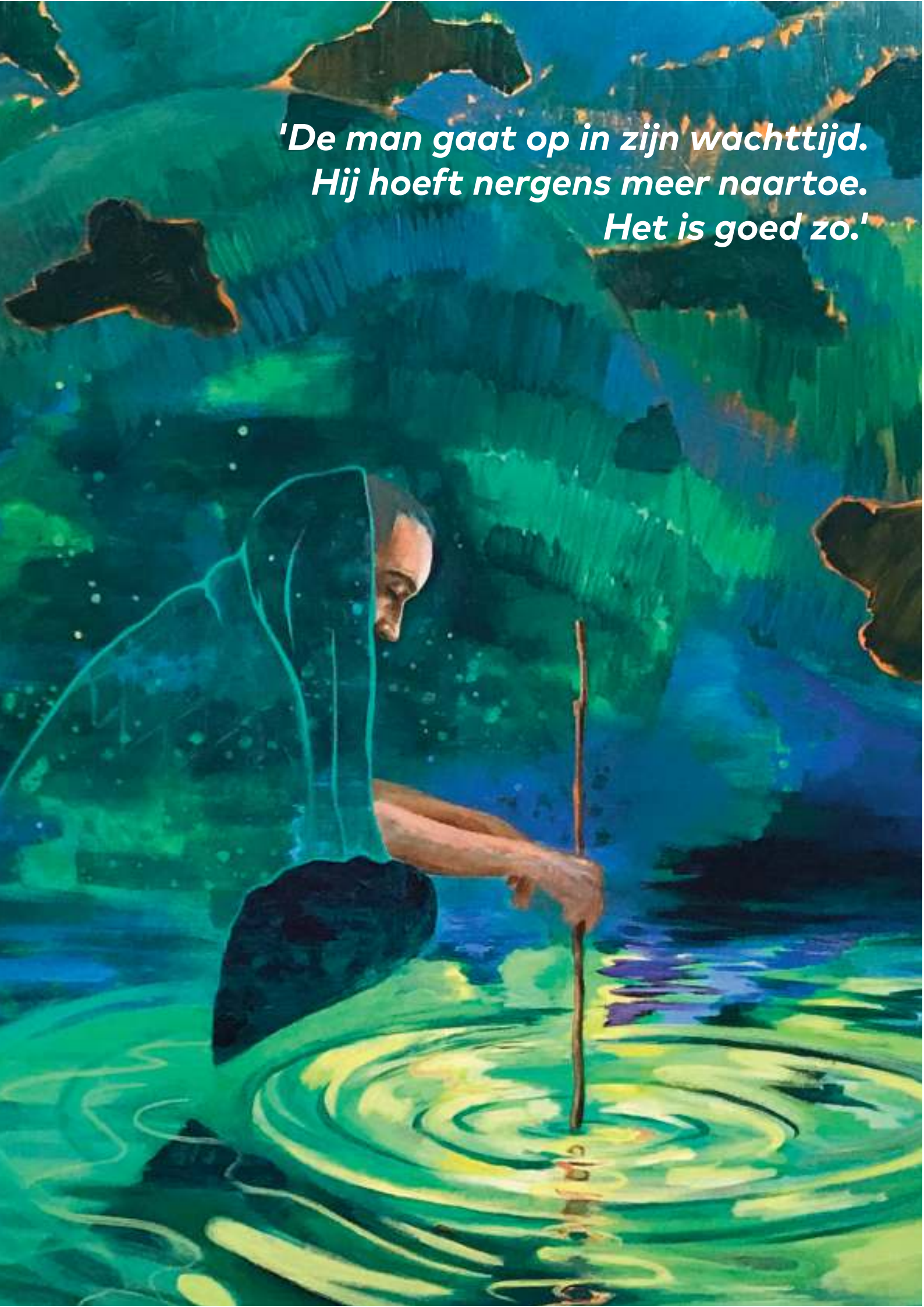
Door hun lichamelijke en/of geestelijke gebrokenheid zijn zij geen mensen meer uit één stuk. Toch blijft hun innerlijke kracht en schoonheid, zoals de gekleurde stukken glas van de kunstenaar tonen, in stand maar nu gefragmenteerd, in het geval van dit kunstwerk, in drieën!

Geestelijke zorg die Zuyderland naast lichamelijke zorg ook biedt, kan de gebrokene helpen de veelheid van die eenheid in te zien om daarna op zoek te gaan naar zinnigheid in die gebrokenheid en er vorm aan te geven in het verdere verloop van het leven. Het gebroken leven is nog niet voorbij maar schijnt en schittert als nooit te voren erop wachtend om de oude eenheid in de nieuwe verscheidenheid opnieuw te ontdekken!

Meer informatie over dit werk:
kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code



*'De man gaat op in zijn wachttijd.
Hij hoeft nergens meer naartoe.
Het is goed zo.'*



Anke Bastiaansen

Geestelijk verzorger, Zuyderland Care

Kiest:

Bas Coenegracht

'Downtime'

Olievef op doek

Ik kijk naar het schilderij 'Downtime' van Bas Coenegracht. Downtime betekent stilstand, wachttijd of pauze; het tijdelijk niet beschikbaar zijn.



Als geestelijk verzorger begeleid ik ouderen in de laatste fase van hun leven. Sommigen bevinden zich in een permanente staat van 'downtime': hun leven is tot stilstand gekomen. Hun thuis, hun partner, hun vrienden, hun gezondheid zijn ze kwijtgeraakt, en soms ook hun verstand. Kinderen of familie zijn ver van hen af. Het lijkt slechts wachten op de dood.

Er zijn wel herinneringen. Wat ik zie in de man in het schilderij is zo'n herinnering: dat je als jongetje met een stok in een plas zat te poeren. Maar je ziet ook dat het beeld vaag is, en de man volwassen; de dingen lopen door elkaar. In de lucht zie je de flarden van het leven, de resten van wat ooit was, ongeordend in de geest. Toch geeft het beeld rust; de man gaat op in zijn wachttijd. Hij hoeft nergens meer naartoe; de maan omhult hem, het is goed zo.

Meer informatie over dit werk:

kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code





'Hoe moet de kwetsbare mens overeind blijven, als deze wordt opgeslokt door het systeem?'

Ben Simons

Geestelijk verzorger, Zuyderland Cure.

Kiest:

Bas de Wit

'Rats get fat, wil good people die'

Polyester

In dit kunstwerk kun je de mens zien die opgeslokt wordt door het systeem. Dat systeem kan van alles zijn: gezin, familie, werk, maatschappelijke organisaties, religieuze organisaties, overheidsinstellingen. We zijn altijd ingebed in systemen. We hebben die systemen nodig omdat we sociale wezens zijn. We hebben andere meningen nodig om te kunnen leven. Maar de andere kant van systemen is dat onze autonomie, onze individualiteit in de knel kan komen. Zoals bijvoorbeeld bij de toeslagenaffaire.



Ook de gezondheidszorg is zo'n systeem en daarbinnen een ziekenhuis. Een ziekenhuis is levensnoodzakelijk in een samenleving. Het systeem dient de mens om goede zorg te krijgen. Maar het kan gebeuren dat het systeem in zichzelf gekeerd raakt en vergeet waarvoor het er eigenlijk is. Ik heb gezien dat patiënten in de knel kwamen omdat zorgprofessionals de menselijke maat uit het oog verloren. Ze zagen de patiënt maar niet meer de mens erachter. Maar ook de zorgprofessionals zelf kunnen in de knel komen door de hoge verwachtingen en eisen van patiënten. Ze zien de zorgverlener maar niet meer de mens erachter. Hoe kun je als kwetsbaar mens overeind blijven in al die systemen waar we mee omringd zijn?

Guus van Loenen schrijft in zijn boek *De ziel onder de arm*. Schetsen van spiritueel omgaan met verdriet: 'Je kunt met verdriet actief omgaan. Je kunt iets doen om het op te heffen of te verlichten of te voorkomen. Het streven is er dan op gericht de bron van verdriet te veranderen. Honger verandert zo door eten, ziekte door medicijnen, onrecht door rechtspraak. Spiritueel omgaan met verdriet volgt een andere weg. Kern ervan is niet de situatie te veranderen, maar jezelf. Spiritueel omgaan met verdriet is openstaan voor de diepte van wat je overkomt, en je laten brengen tot anders kijken, anders denken, anders doen. Verdriet wordt dan niet alleen gezien als een vijand die moet worden overwonnen, maar ook als een gids die naar inzicht leidt. Het verwijt bestaat dat het wreed is mensen te stimuleren spiritueel met verdriet om te gaan zonder de oorzaken ervan aan te pakken. Het verwijt kan ook andersom worden gemaakt. Het is ook wreed mensen de illusie te geven dat elk verdriet kan worden opgeheven. Het is ook wreed geen aandacht te besteden aan wegen om met verdriet te leven. Beide verwijten dienen serieus te worden genomen. Een cultuur hoort bij verdriet zowel te voorzien in oplossing als in ondersteuning, zowel in techniek als in wijsheid.'

De enige die je kunt veranderen is jezelf. De innerlijke strijd voeren tussen goed en kwaad om te ontdekken wat er voor jou echt toe doet. Dat kan nieuwe verrassende inzichten opleveren. En dan proberen naar die inzichten te leven. Dan kun je je opnieuw verhouden tot de systemen zonder dat je er onderdoor gaat, omdat je jezelf op een nieuwe manier hebt terug gevonden.

Meer informatie over dit werk:

kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code





***'Aan zee voel ik me nooit alleen,
ook al is het strand compleet verlaten.'***

Femke Kools

Geestelijk verzorger in opleiding, Zuyderland Care

Kiest:

Jonas Loellmann

Uit de serie 'Inhaling the ocean's
breeze and nowhere becomes
anywhere'
Fotografie



Als ik deze foto's zie, ruik ik haast de zee. En de zee staat voor mij voor ruimte, rust en bezinning, maar ook:

De ervaring van diepe verbondenheid met praktisch alles. Verbondenheid met de natuur, de mensen, het verleden en mijn verlangens. Ik kom er tot mezelf op een manier die ik nergens anders vind. Aan zee voel ik me nooit alleen, ook al is het strand compleet verlaten. 'Al-een' komt dichterbij. En dat herinnert me dan weer aan een gedicht van filosoof en dichter Hein Stufkens, die in het weidse Zeeuws-Vlaanderen een bezinningsoord heeft.

*Ik was aan het strand te Cadzand
getuige van een misverstand,
toen ik twee golven hoorde spreken
precies voordat ze zouden breken.
De ene riep: 'Het is gedaan,
we zullen hier te pletter slaan!'
De ander zei beslist: 'Welnee,
je bent geen golf, je bent de zee.'*

Meer informatie over dit werk:
kijk op: www.zuyderland-kunstcollectie.nl of scan de qr-code

